Ambrus Irma 1904.10.23. – 1973.09.05.

Katolikus népiskolai tanító Ostffyasszonyfán[1]

Gyermekkorunk legendás egyénisége, a kisiskolások gyámolítója, betűvetésre tanítója Répceszentgyörgyön született 1904.október 23. –án. [2]
Édesapja 1868-ban született Körmenden, és népiskolai tanító volt Répceszentgyörgyön, édesanyja Horváth Terézia Bükön született, háztartásbeli. [2]
Házasságukból 8 élő gyermekük született. [3]

József	1894	– 1936.09.14.	gyermekei: József, Ilona
Gyula	1896	– 1984.02.27. Szombathely	gyermekei: Ferenc, Éva
Terézia	1898	– 1938.05.28. Szombathely	
Árpád	1900.02.28	– 1975.02.26. Szombathely	gyermeke : Ilona
Irma	1904.10.23. [2]	– 1973.09.05. Répceszentgyörgy - Ostffyasszonyfa	
Elvira	1906	– 1988.09. . Szombathely	gyermekei: Lajos, Klári
Gizella	1908	– 1975.10.31. Szombathely	
Karolin	1912	– 1928.02.13 . Répceszentgyörgy [3]	

Tanulmányairól nincs konkrét írásos dokumentumunk, de a kor szokásos tanulmányi lehetőségei alapján helytálló lehet az a feltételezés, hogy Répceszentgyörgyön folytatott elemi iskolai képzés után gimnáziumi tanulmányokat folytatott. Családtagok visszaemlékezése szerint tanítóképzőt Kőszegen végzett, de ennek ellentmond, hogy Kőszegen a tanítóképző csak 1926-ban kezdte meg működését. Győrben 1884-ben elkészült az állami tanító intézet új épülete, majd a püspök is új épületet emeltetett. A miniszteri rendelettel előírt négyéves tantervű tanítóképzés Győrött 1893-ban kezdődött. Ebben az évben megszűnt a soproni katolikus tanítóképző, melynek feladatait a győri képző vette át. Az első világháború hosszú időre megtörte az intézetek fejlődését.
Az 1920/21-es tanévtől megindult a hatéves tanítóképzés, 1923/24-től öt évre változott. Valószínű, hogy a hatéves képzés keretében (hasonlóan Pálvölgyi Árpád Ostffyasszonyfa utolsó kántortanítójához) Győrben szerezte tanítói képesítését Ambrus Irma is.

Ambrus Irma tanítónő 1925-ben kezdte pályáját Ostffyasszonyfán.
Mivel lakást nem tudtak számára biztosítani, a falu különböző helyein lakott albérletben, mint kezdő pedagógus.
Az iskolának ekkor kb. 120 tanulója volt, egy osztályba 15-20 gyerek járt 7 éves kortól kezdve.
Az iskola szeptembertől májusig működött, csak a karácsonyi illetve a katolikus egyház ünnepein tartott szüneteken pihentek a gyerekek. A tanítás 8-12-ig, majd ebéd után 1 órától folyt.
A hat osztály elvégzése után a kétéves ismétlő iskola volt kötelező, melyben szerdán és szombaton az elemiben tanult anyag elmélyítése folyt. Az elemi iskolában minden év végén osztályozó vizsga történt, ahol néha bukás is előfordult, de a pótvizsga letétele után a diák folytathatta tanulmányait. Az írás számolás gyakorlásához ekkor még palatáblát és krétát használtak.[1]

A hazai népiskolák századforduló körüli állapotát jól jellemezték az 1905-ben megtartott ötödik egyetemes tanítógyűlés idején közzétett adatok. Ezekben az években ezer tanköteles gyermek közül még mindig csak 313 látogatta rendszeresen a népiskola első osztályát. Közülük is csupán 145 gyermek jutott el a negyedik osztályig, a hatodik osztályt pedig ezer gyermek közül csak 47 végezte el. Az iskolák 67%-a osztatlan volt, egy tanítóra átlagosan 67 gyermek jutott. A törvény által megállapított 10 hónapos tanítási időt csak az iskolák egyharmadában tanították végig.
A tanuló társadalmi helyzete döntötte el, hogy az elemi iskola negyedik osztályának elvégzése után milyen továbbtanulási utat választott. A legtöbb gyermek – mivel a tankötelezettség 12 éves korig tartott – elvégezte az elemi iskola ötödik-hatodik osztályát, s ezzel tanulmányait befejezte. 12 éves koruk után sokan továbbléptek az alsófokú szakoktatásba, melynek keretében szakmát tanultak. Az elemi népiskola négy osztályának elvégzése után a tanuló elvégezhette a négyosztályos polgári iskolát, vagy beiratkozhatott a középiskola első osztályába is.

Ostffyasszonyfán az első evangélikus iskolát (az új vár építése idején) 1596-ban építették az Ostffyak.
A várat 1680-ban lerombolták, szétlőtték II. Lipót osztrák csapatai, és ez az iskolára nézve is végzetes volt.
Ezután több évtizeden át Csöngére jártak iskolába a tehetségesebb családok gyermekei. Az 1700-as évek elején egy Besztercebányáról származó iskolamester tanított a faluban. Szilágyi György 23 éves volt és logikát végzett. Mivel állandó iskolaház még nem volt, az iskolamester a házában tanított, és munkájáért gabonát, tüzifát és 5 dénárt kapott. Az 1770-es tanítói összeírás adatai szerint Glabrics János tanító már 13 diákot nevelt. A Zala megyéből származó István József 1814-től tanított a faluban, és a katolikus hívektől kapott házban lakott. A tanításon kívül feladatai közé tartozott a harangozás, esketés, halott feletti éneklés. Utódaként a Rövid István jákfai tanító 1835-ben kezdte meg működését az iskolában. Diákjait magyar nyelven tanította a lakóházának egyik szobájából kialakított tanteremben. A községben működő római katolikus felekezeti iskola, melynek iskolamestere Handai Lajos volt, 1845-től **alsó elemi tanoda** volt. Ekkor az iskolások létszáma 82 tanuló volt. A tanítók sűrűn váltották egymást az elemi tanodában. 1858-ban Csókai István, 1860-ban már Csóry János, aki bevezeti a vasárnapi ismétlő iskolát. A tanoda következő kinevezett tanítója 1865-től Csöglei János volt. A tanító kinevezése a püspöki hivatalra tartozott, a tanító beadott kérvénye alapján. A gyerekek három csoportban tanultak, a nyári hónapokat kivéve egész évben.
A tavaszi és őszi munkák, valamint télen a ruházatlanság miatt azonban sokszor 70 gyermek is hiányzott.
A gyerekek első és második félévre bizonyítványt kaptak, ami tartalmazta a személyi adatokat, majd a tantárgyak felsorolását.

Erkölcsi viselet,	Képességek,	Vallástan,	Bibliai történelem,	Evangéliumok magyarázata,
Olvasás,	Nyelvtan,	Helyesírás,	Szóbeli és írásbeli gondolat kifejezése,	
Számolás,	Szépírás,	Rajzolás.		

*Az **Ostffyasszonyfa kiválóságai életrajzi sorozatban** szeretnénk bemutatni azon Ostffyasszonyfán született, vagy Ostffyasszonyfán élt személyeket, akik alkotó tevékenysége, munkája jelentős hatással volt településünk fejlődésére, lakóinak életére, Ostffyasszonyfa település megítélésére.* *(A sorozatot szerkeszti: Bóka István)*
Az eddig közzétett életrajzok: Ostffy Miklós, Dr. Ostffy Lajos, Czencz János, Berecz Gábor ev. Kántortanító, Péteri Takács Lajos, Dr. Mesterházy Gábor, Pálvölgyi Árpád, Németh Sándor, Ambrus Irma

Szerkesztés alatt: Trsztyenszky János földbirtokos, Koczor Dániel Vasvármegye főszolgabírája

Számba vették a mulasztott tanodai- és templomi órák számát is. A tanításhoz ABC-s könyvet, nyelvgyakorlót használtak, valamint a bibliai történeteket és evangéliumokat.

Az Eötvös-féle népoktatási törvény alapján 1875-ben indult az oktatás az új tanrend szerint, melynek rendtartása 11 pontból állt.
Az 1877-ben kiadott állami tanterv ugyanazon tantárgyakat hagyta meg, amelyeket a népoktatási törvény is előírt. (1)

A nevelőlakás, valamint a tanterem hiány miatt a község a római katolikus egyház részére, iskola építés céljából egy nagyobb telket adományozott. Itt épült fel 1927-ben a mai 2-es sz. iskola régi épülete.
Az államtól 12 ezer pengő segélyt kaptak az építkezéshez. Ebből egy tanterem, és egy kétszobás tanítói lakás épült konyhával és kamrával. A ház kőből és téglából, a tetőfedés cserépből készült. Szigetelt deszka padozatú szobáinak belmagassága 3,60 méter volt. Az épülethez tartozott még faház, és WC is. (1) Ezt a tanítói lakást kapta meg Ambrus Irma tanítónő.

A magas tanulói létszám tette szükségessé a második tanítói állás meghirdetését.
A pályázati hirdetés a Néptanítók Lapjában és a Vasvármegye című újságban jelent meg. Az 1928. március 25.-i választáson Dr. Kiss Lajos kerületi esperes, Baranyai József plébános és iskolaszéki tagok vettek részt. Az ülés elnöki megnyitása és a jegyzőkönyv hitelesítése után a jelenlévők titkos szavazással választottak.
Az eredményt az elnök hirdette ki: a tanítói állást **Pálvölgyi** (Perepatits) **Árpád** kapta meg, aki eddig az alsósági római katolikus elemi iskola tanítója volt.
A tanítói állása elfoglalásakor ismertették kötelességeit, teendőit:

- az összes kántori teendő elvégzése,
- az ismétlő- és mindennapi iskolások oktatása,
- egyházi teendők: nagyböjtben a szentovasó előimádkozása,
  Mária nevenapján a Kis-celli búcsújárásra a hívek elkísérése.

Tanítói munkájáért 24 pengő 76 fillér fix fizetés, a kezdő tanítói illetmény 14% készpénze, 23 % természetbeni járandósága illette meg.
Ezen kívül minden római katolikus házaspártól 11 kg rozsot, a vegyes házasoktól ennek felét, és egyéb községi segélyeket kapott.

Az iskolába ekkor már nem csak ostffyasszonyfai diákok jártak, hanem a környező majorokból is ide jöttek tanulni a gyerekek. Télen szekéren, de jó időben gyalog jöttek a Rózsa-majorból, Radóháza-majorból, a Nagyjános-majorból, összesen 20 – 30-an.

Ambrus Irma tanítónő és Pálvölgyi Árpád tanító közösen végezte a gyerekek nevelését.
A tanítónő az alsóbb éves gyerekekkel (kb. 50-55 fő),
a tanító úr pedig a felsőbb évesekkel, és az ismétlő iskola diákjaival foglalkozott (kb. 80 fő).
A gyerekek minden reggel közösen imádkoztak, és vasárnap szentmisére jártak. (1)

A tanítók évről-évre vezették az **anyakönyvi naplót**.
A diákok nevét osztályonként, névsor szerint írták be, ennek megfelelően folyószámot kaptak.

Feljegyezték a tanulók:

- *családi és utónevét*
- *születési helyét, idejét*
- *anyanyelvét*
- *vallását*
- *egyéb nyelvtudását*
- *hányadik osztályba jár*
- *gondviselőjének családi és utónevét, foglalkozását, lakcímét*

Ez után következett a tanulmányi előmenetel részletezése.
A tanult tantárgyakat 1-5 –ig osztályozták, és az eredményeket félévenként írták be a naplóba.

Osztályzati számok:

Magaviseletben:	*1 = dicséretes, 2 = jó, 3 = tűrhető*
Szorgalomban:	*1 = ernyedetlen, 2 = dicséretes, 3 = változó, 4 = hanyag*
Tanulásban:	*1 = kitűnő, 2 = jeles, 3 = jó, 4 = elégséges, 5 = elégtelen*

SZERZŐI JOGGAL VÉDETT

A tantárgyak évfolyamonként: [1]

tantárgyak	1.	2.	3.	4.	5.	6.	ismétlő
Hit és erkölcstan	X	X	X	X	X	X	X
Beszéd- és értelemgyakorlat	X	X	X	X			
Olvasás	X	X	X	X	X	X	X
Írás	X	X	X	X	X	X	X
Fogalmazás	X	X	X	X	X	X	X
Helyesírás		X	X	X	X	X	X
Számtan- és mértan		X	X	X	X	X	X
Földrajz					X	X	X
Történelem					X	X	X
Természettan					X	X	X
Természetrajz			X	X	X	X	X
Egészségtan					X	X	X
Rajz		X	X	X	X	X	
Ének	X	X	X	X	X	X	
Kézimunka					X	X	X
Testnevelés	X	X	X	X	X	X	

Lehetősége volt a tanítónak különböző megjegyzéseket beírni a naplóba. Így például mulasztási okok (betegség, ruhátlanság), más iskolából átjött gyerekek addigi iskolai adatai, honnan érkeztek, illetve hová távoztak. Az ebbe az iskolába átiratott gyerekek különbözeti vizsgát tettek. Az anyakönyvi napló vezetését az iskolaszéki elnök ellenőrizte és hitelesítette.

1937-ben új iskolai tantermek és tanítói lakások építése vált szükségessé. A katolikus és az evangélikus egyház egyezményt kötött, melynek értelmében a két felekezet egymással telket cserélt. A katolikus egyházhoz került 880 négyszögöles telken egy új épületben tanítói lakás, és tanterem épült fel. Az építkezéshez 10 ezer pengő állami segélyt kaptak, de mivel ez kevésnek bizonyult, a további összeg megszerzésére mozgalmat indítottak. Így sikerült újabb 3000 pengő összegyűjtése, ami már lehetővé tette az építkezés elkezdését.
Az építés kivitelezésére versenytárgyalást írtak ki. A második tárgyaláson Neuhold János sárvári építőmester nyerte el az építés jogát. Az engedély megszerzése után megindulhattak a munkák. Ez azonban nem ment zökkenőmentesen, mert az alapok kiásásakor rejtett források törtek fel, amik elárasztották az alapoknak kiásott árkokat. Az építőmester ezzel mit sem törődve folytatta a munkát, de az ellenőrző bizottság döntése után a már meglévő alapot le kellett bontania. Ez után újabb helyen kezdtek el alapot ásni, ahol már megfelelő talajt találtak. Az ünnepélyes alapkőletételt Huszár Miklós sárvári apátplébános tartotta. Az építkezés miatt a hívekkel is harc folyt azért, amiért az evangélikusokkal telket cseréltek. Sokan ragaszkodtak volna a régi iskolához. Amikor azonban az új iskola elkészült, mindenki örült neki, és nagy volt a lelkesedés.
Az ősszel már az új iskolában tanulhattak a gyerekek. [1]

Ebben az 1. sz. épületben lévő tanítói lakást kapta meg Ambrus Irma tanítónő, melyben aztán egész élete végéig lakott. [3]
A képet Ambrus Irma tanítónő küldte szüleinek, megjelölve lakását.

Ostffyasszonyfán az 1937-ben épült 1. sz. és a 2. sz. katolikus iskola épülete 2015-ben

*Az **Ostffyasszonyfa kiválóságai életrajzi sorozatban** szeretnénk bemutatni azon Ostffyasszonyfán született, vagy Ostffyasszonyfán élt személyeket, akik alkotó tevékenysége, munkája jelentős hatással volt településünk fejlődésére, lakóinak életére, Ostffyasszonyfa település megítélésére.* *(A sorozatot szerkeszti: Bóka István)*
Az eddig közzétett életrajzok: Ostffy Miklós, Dr. Ostffy Lajos, Czencz János, Berecz Gábor ev. Kántortanító, Péteri Takács Lajos, Dr. Mesterházy Gábor, Pálvölgyi Árpád, Németh Sándor, Ambrus Irma
Szerkesztés alatt: Trsztyenszky János földbirtokos, Koczor Dániel Vasvármegye főszolgabírája

MEGJELÉNÉSE

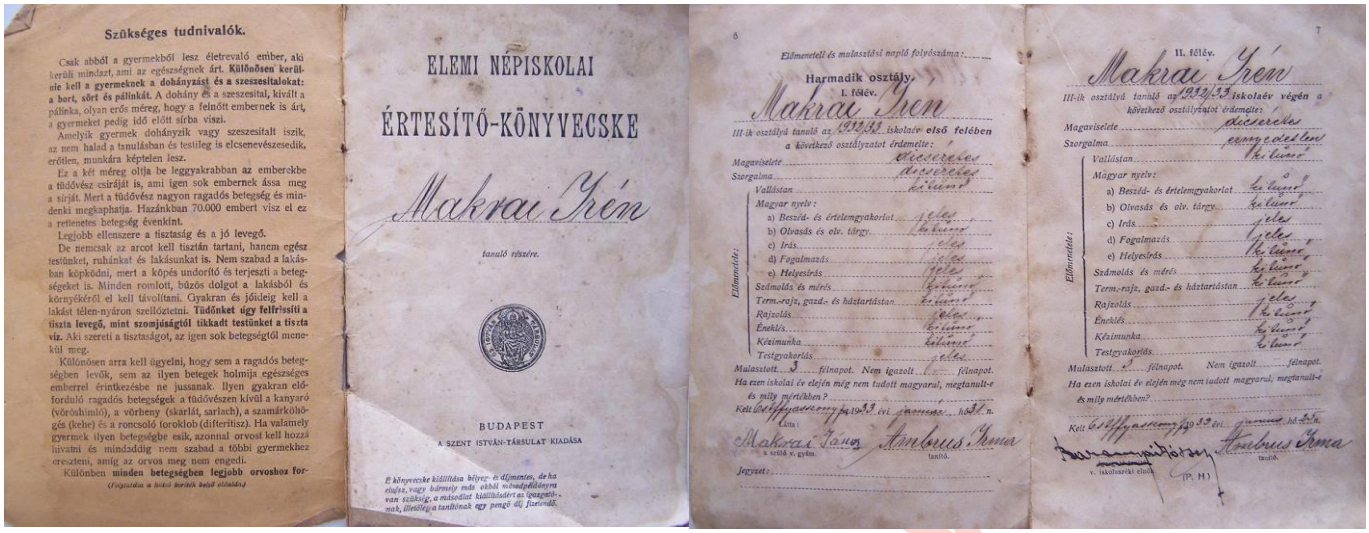

Szükséges tudnivalók.

Csak abból a gyermekből lesz életrevaló ember, aki kerüli mindazt, ami az egészségnek árt. **Különösen kerülnie kell a gyermeknek a dohányzást és a szeszesitalokat: a bort, sört és pálinkát.** A dohány és a szeszesital, kivált a pálinka, olyan erős méreg, hogy a felnőtt embernek is árt, a gyermeket pedig idő előtt sírba viszi.

Amelyik gyermek dohányzik vagy szeszesitalt iszik, az nem halad a tanulásban és testileg is elcsenevészesedik, erőtlen, munkára képtelen lesz.

Ez a két méreg oltja be leggyakrabban az emberekbe a tüdővész csiráját is, ami igen sok embernek ássa meg a sírját. Mert a tüdővész nagyon ragadós betegség és mindenki megkaphatja. Hazánkban 70.000 embert visz el ez a rettenetes betegség évenként.

Legjobb ellenszere a tisztaság és a jó levegő.

De nemcsak az arcot kell tisztán tartani, hanem egész testünket, ruháinkat és lakásunkat is. Nem szabad a lakásban köpködni, mert a köpés undorító és terjeszti a betegségeket is. Minden romlott, büzös dolgot a lakásból és környékéről el kell távolítani. Gyakran és jóideig kell a lakást télen-nyáron szellőztetni. **Tüdőnket úgy felfrissíti a tiszta levegő, mint szomjúságtól tikkadt testünket a tiszta víz.** Aki szereti a tisztaságot, az igen sok betegségtől menekül meg.

Különösen arra kell ügyelni, hogy sem a ragadós betegségben levők, sem az ilyen betegek holmija egészséges emberrel érintkezésbe ne jussanak. Ilyen gyakran előforduló ragadós betegségek a tüdővészen kívül a kanyaró (vöröshimló), a vörheny (skarlát, sarlach), a szamárköhögés (kehe) és a roncsoló toroklob (difteritisz). Ha valamely gyermek ilyen betegségbe esik, azonnal orvost kell hozzá hívatni és mindaddig nem szabad a többi gyermekhez eresztení, amíg az orvos meg nem engedi.

Különben **minden betegségben legjobb orvoshoz for-**

(Folyatása a belső borítók belső oldalán)

ELEMI NÉPISKOLAI

ÉRTESÍTŐ-KÖNYVECSKE

Makrai Irén

tanuló részére.

BUDAPEST

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

E könyvecske kiállítása bélyeg- és díjmentes, de ha elvész, vagy bármely más okból megsérülne, a felelősséggel van szükség, a másodlat kiállításáért az igazgatóságnak, illetőleg a tanítónak egy pengő díj fizetendő.

Harmadik osztály.

I. félév.

Makrai Irén

III-ik osztályú tanuló az 1932/33 iskolaév **első felében** a következő osztályzatot érdemelte:

Magaviselete: dicsérettel

Szorgalma: dicsérettel

Vallástan: kitűnő

Magyar nyelv:

a) Beszéd- és értelemgyakorlat: jeles

b) Olvasás és olv. tárgy: kitűnő

c) Írás: jeles

d) Fogalmazás: jeles

e) Helyesírás: jeles

Számolás és mérés: kitűnő

Term.-rajz, gazd.- és háztartástan: kitűnő

Rajzolás: jeles

Éneklés: kitűnő

Kézimunka: kitűnő

Testgyakorlás: jeles

Mulasztott 3 félnapot. Nem igazolt félnapot.

Ha ezen iskolai év elején még nem tudott magyarul, megtanult-e és mily mértékben?

Kelt Ostffyasszonyfa 1933 évi junius hó 30 n.

Makrai János a szülő v. gyám. Ambrus Irma tanító.

Jegyzet:

II. félév.

Makrai Irén

III-ik osztályú tanuló az 1932/33 iskolaév végén a következő osztályzatot érdemlte:

Magaviselete: dicsérettel

Szorgalma: annyiszor kitűnő

Vallástan: kitűnő

Magyar nyelv:

a) Beszéd- és értelemgyakorlat: kitűnő

b) Olvasás és olv. tárgy: kitűnő

c) Írás: jeles

d) Fogalmazás: jeles

e) Helyesírás: kitűnő

Számolás és mérés: kitűnő

Term.-rajz, gazd.- és háztartástan: kitűnő

Rajzolás: jeles

Éneklés: kitűnő

Kézimunka: kitűnő

Testgyakorlás: kitűnő

Mulasztott 2 félnapot. Nem igazolt félnapot.

Ha ezen iskolai év elején még nem tudott magyarul, megtanult-e és mily mértékben?

Kelt Ostffyasszonyfa 1933 évi junius hó 30 n.

v. iskolaszéki elnök (P. H.) Ambrus Irma tanító.

Az 1962-es 8. osztállyal

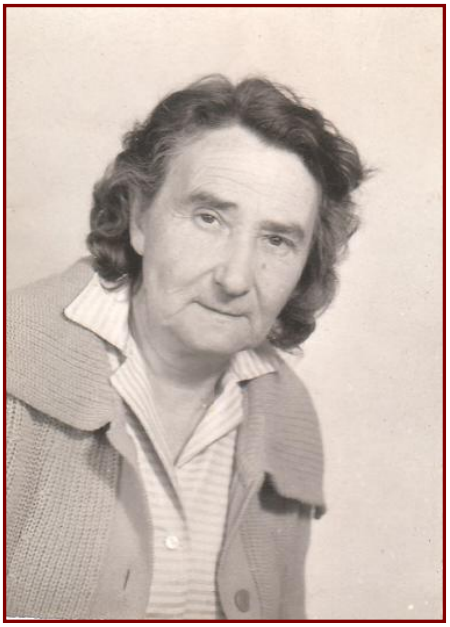

*Az **Ostffyasszonyfa kiválóságai életrajzi sorozatban** szeretnénk bemutatni azon Ostffyasszonyfán született, vagy Ostffyasszonyfán élt személyeket, akik alkotó tevékenysége, munkája jelentős hatással volt településünk fejlődésére, lakóinak életére, Ostffyasszonyfa település megítélésére.* *(A sorozatot szerkeszti: Bóka István)*

Az eddig közzétett életrajzok: Ostffy Miklós, Dr. Ostffy Lajos, Czencz János, Berecz Gábor ev. Kántortanító, Péteri Takács Lajos, Dr. Mesterházy Gábor, Pálvölgyi Árpád, Németh Sándor, Ambrus Irma

Szerkesztés alatt: Trsztyenszky János földbirtokos, Koczor Dániel Vasvármegye főszolgabírája

Születési anyakönyve[2]:

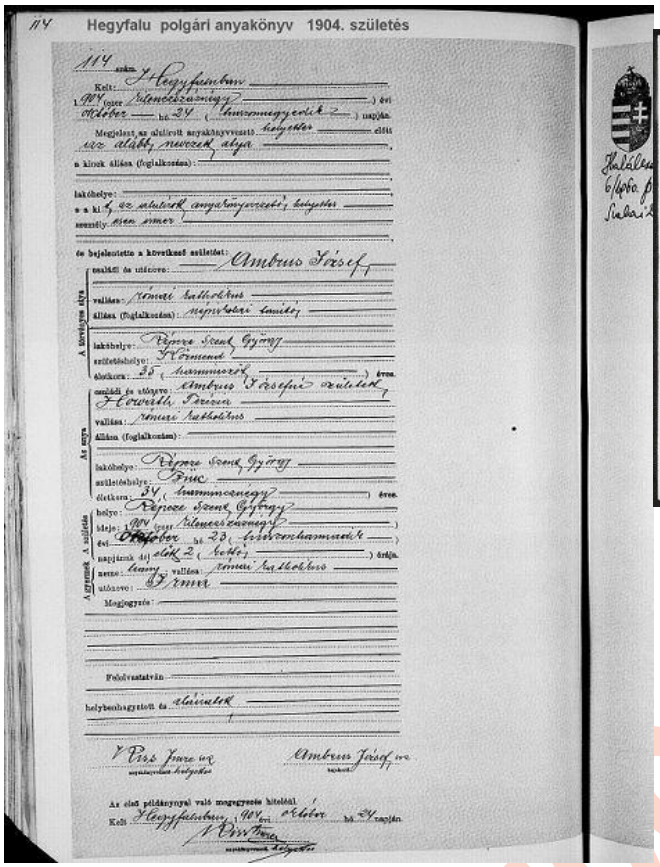
114 Hegyfalu polgári anyakönyv 1904. születés

114 szám. Kelt: Hegyfalumban 1904 évben Szeptember hó 24 napján.
Megjelent az alulírott anyakönyvvezető helyettes előtt az alább nevezett atya
a férfi neve: Ambrus József
lakóhelye: Pápai Szent György
szülési ideje: 34 évben
vallása: római katholikus
foglalkozása: napszámos
A gyermek neve: Irma
vallása: római katholikus
Az anyja: Horváth Teresia
lakóhelye: Pápai Szent György
szülési ideje: 24 évben
A szülés helye: Pápai Szent György
ideje: 1904 évben Szeptember hó 23 napján
neve: Irma
vallása: római katholikus
Megjegyzés:
Felolvasatván
helybenhagyatott és aláíratott
Ambrus József
Az első példányával való megegyezés hitelül. Kelt Hegyfalumban 1904 évben Szeptember hó 24 napján.

Gyászjelentése[2]:

Fájdalomtól megtört szívvel, de Isten akaratában megnyugodva tudatjuk, hogy szeretett testvérünk, sógornőnk és rokonunk

Ambrus Irma

(ostffyasszonyfai) nyug. tanítónő

f. évi szeptember 5-én életének 69. évében visszadta nemes lelkét Teremtőjének.

A hamvasztás előtti gyászszertartás és búcsúztatás f. évi szeptember 11-én negyed 4 órakor lesz a róm. kat. egyház szertartása szerint a Jáki úti új köztemetőben.

Az engesztelő szentmise-áldozatot az elhunyt lelki üdvéért szeptember 11-én 8 órakor fogjuk a ferencesrendiek plébániatemplomában az Egek Urának bemutattatni.

Szombathely, 1973. szeptember 7.

Szeretetünk örök virrasztásában legyen pihenésed csendes!

Ambrus Gyula
Ambrus Árpád
ifj. Kalauz Lajosné szül. Ambrus Elvira
Ambrus Gizella testvérei

Ambrus Árpádné
ifj. Ambrus Józsefné sógornői

73 4794 VSZ 70 db

Nyughelye a szombathelyi Jáki úti temetőben, testvéreivel.
(DKÖR 1/9) [2]

SZERZŐI JOGVÉDELEM

Hivatkozások:

(1) Bóka Izabella: Benedek Elek Óvóképző Főiskola Sopron: Az Ostffyasszonyfa-i római katolikus iskola története kezdetektől napjainkig. Diplomadolgozat 1996.
(2) Bóka István levéltári, anyakönyvi, és helyszíni kutatások
(3) A portréképek és a családtagok Kiss Vilmosné Ambrus Ilona, (Ambrus Irma testvérének Árpádnak a leánya) családi iratok és képek gyűjtéséből.